

se u ovoj knjizi posebno ističe *svježina Dorkinove ocjene Nazorove poezije*⁵ i pozvati na čitanje. Za razliku od mnogih književnoznanstvenih djela koje čitamo po pojedinim segmentima, kao

priručnike, ovo je knjiga koja navodi na čitanje slijedom. U ovim vremenima otuđenosti od knjige, i to je vrijednost koju valja istaknuti.

Marina Kovačević

NOV PRINOS RAZVOJU JEZIČNE KULTURE

Ivan Zoričić, HRVATSKI U PRAKSI

Koncem 1998. u nakladi pulske Zavičajne naklade "Žakan Juri" iz tiska je izišla knjiga Ivana Zoričića *Hrvatski u praksi*.

Dr. Ivan Zoričić redoviti je profesor pulskoga Filozofskoga fakulteta. Dva su područja njegova stručnog i znanstvenog rada: normativna akcentologija i popularizacija hrvatskoga jezika i jezične kulture. U ovoj se knjizi uspješno prožimaju upravo obje grane autorova djelovanja.

I. Zoričić je građu svoje knjige razvrstao u tri veće cjeline. U prvu pod naslovom *Putovi jezične kulture* uvrstio je niz kraćih priloga, objavljivanih u posljednjih nekoliko godina u Glasu Istre, u posebnoj rubrici *Bilješke o jezičnoj kulturi*, u Vjesnikovoj rubrici *Jezični savjetnik* te u časopisu Jezik.

Obraćajući se širem čitateljskom krugu, autor je jednostavnim stilom prihvatljivim znalcu i radoznalcu, približio i objasnio nedoumice u uporabi *starih i novih riječi*, i davanju *prednosti domaćoj riječi*. U *Pravopisnim* i

glasovnim nedoumicama autor govori o čestom problemu izgovora i pisanja glasova i glasovnih skupova, npr.: je li ispravno pisati podcrtati ili potcrtati, katkad ili kadkad, odčepiti ili otčepiti, poddioba ili podioba, Bužeština ili Buzetština. Tu su i odgovori na pitanja kako pisati riječi u kojima se glasovi jednače po zvučnosti: othraniti (odhraniti), ili po izgovornom mjestu: ščepati (od sčepati); stapanjem: odijeliti (od oddijeliti).

Pravopisni problem predstavljaju i *pravopisne dvostrukosti*, koje izazivaju nedoumice čak i u dijelu stručno naobraženih govornika hrvatskoga književnog jezika. Čitatelj će u ovoj knjizi naći naputak i o tome koji će oblik odabrati od ponuđenih u Hrvatskom pravopisu iz 1994.: Hoćemo li pisati uradak: uradci ili uraci; rešetka: rešetci-rešeci-rešetki; nalećke ili naleđke, ne ćemo ili nećemo.

Jednako je tako prisutan i pravopisni problem *nestalnosti glasa j*, napose kada se nađe između dvaju samoglasnika.

5 Usp. Pogovor Ive Frangeša. Citat sa str. 256.

Njemu se pridružuje i poraba oblika *sv(i)jetleći* i *svjetleći*, *premošćen* i *(li) premošten*.

Često se nađemo u nedoumici pri *pisanju velikoga početnoga slova* iako kako autor kaže: "Pravopisci redovito tvrde da su opća pravila o velikom ili malom početnom slovu u načelu vrlo jednostavna, a praktičari se žale da se o njih često spotiču." Novija jezična praksa upravo vrvi velikim slovom. Zbunjuju nas sveprisutniji primjeri višičlanih vlastitih imena kao što su: Hrvatska Poštanska Banka, Štedno Kreditna Zadruga Sonic, Istarski Demokratski Forum, Hrvatsko Slovo, kod kojih bi po općim pravopisnim pravilima veliko početno slovo dolazilo samo u prvoj riječi ali ne i u ostalima. Ovakav je način pisanja dijelom i pod utjecajem stranih pravopisa, najviše engleskog, njemačkog i talijanskog. Jednako je tako i u *pisanju kratica*: npr. S.H.O.P. ili C.A.S.H. Kao pravopisni problem I. Zoričić izdvaja i pisanje "počasnoga Vi", pisanje nadnevaka, niječnica, te pisanje naziva hrvatskih županija.

Treći dio prve cjeline autor je naslovio *Oblične i tvorbene osobitosti*. Ovdje obrađuje problem dvostrukosti u posuđenica tipa shema ili šema, teškoće s genitivom množine imenica ženskoga roda kojima osnove završavaju suglasničkim skupom kao izložba, pošta, zvijezda. Ovamo idu i prilozi o sklonidbi naziva poznatog spomenika antičke kulture u Puli - Augustovu hramu, sklonidbi pridjeva i pridjevskih zamjenica, odnosno uporabi likova određene i neodređene sklonidbe i izboru dužih ili kraćih nastavaka u određenoj sklonidbi. Gramatička teškoća može biti

i instrumentalni oblik zamjenice ja - mnome i bez naveska mnom, zamjenica koji (koja, koje), nenaglašeni akuzativni oblik osobne zamjenice ona - ju ili je, dvostruki likovi zamjenice sav, uporaba pridjevne zamjenice njezin ili njen, brojeva dvjesta ili dvjesto, dva, oba i obadva.

Riječ put u hrvatskome jeziku ima dvostruke pa i trostruke padežne likove i različite službe u rečenici stoga je i ona često izvor spoticanja. Jednako tako, dvojba se javlja i pri uporabi komparativa pridjeva tipa čist-čistiji-čišći, mrk-mrči i mrčiji, uporabi instrumentala jednine imenica ženskoga roda na suglasnik, pisanju imenica na -in koje najčešće znače muškarca iz određenog kraja ili mjesta: Labinjanin, Puljanin, ili pripadnika naroda Arapin, Švedanin, pripadnost kakvoj skupini ili podrijetlo: brđanin, kršćanin.

I. Zoričić u ovome dijelu govori i o kolebanjima u određivanju gramatičkoga roda imenica kao što su: tata ili imenice stranoga podrijetla auto, kino koje imaju nastavak -o u nominativu jednine.

Četvrti dio, naslovljen *Riječ u rečenici* autor posvećuje sintaktičkoj problematici: redu riječi u rečenici, slaganju brojeva s ostalim riječima, vezniku te, uporabi prijedloga za s infinitivom, upitnoj riječi li, pogrešnoj uporabi prijedloga, približnicama kao što su cirka, oko, pet-šest, dan-dva, desetak, tridesetak i druge. Obrađuje i nedoumice pri slaganju prijedloga u i na s imenicom: raditi u školi ili raditi na školi. Sintaktički je problem i uporaba veznika pošto.

U petome dijelu I. Zoričić je izdvojio jezične savjete *O uporabi tuđica* i

posuđenica. "U naše doba nove riječi obilno stvaraju govornici, književnici, publicisti, pisci svih struka i zanimanja, a šire ih nadaleko i brzo sva javna priopćajna sredstva." - kaže autor, stoga je jasno što se u ovome dijelu pozabavio novotvorenicama, oživljenicama, primljenicama, prilagođenicama i tuđicama te njihovom prilagođavanju i uklapanju u suvremeni hrvatski književni jezik.

Iz skupine novih tuđica su imenice tajkun i sommelier. Poseban je jezični i pravopisni problem deklinacija imenica stranoga podrijetla s dočetnim -io: radio, folio, impresario i vlastitih muških osobnih imena Antonio, Livio, Nevio, prezimena Fabio, D'Annunzio ili zemljopisnih naziva kao Tokio.

Šesti dio *O pojedinim riječima i njihovom izboru* daje prijedloge o tome kada i kako rabiti sličnoznačnice dob, doba, uzrast; zadnji, stražnji, posljednji; dar, poklon, donacija; kruh, hljepčić i panin; mladež, mladi, omladina, o uporabi blisko značnica u koje spadaju i prijedlozi poslije, nakon, iza, kako objasniti značenje novih riječi uspješnica i izdomnik.

Sedmi je dio autor posvetio *Značenjskim i stilskim tančinama*. Ovdje upućuje čitatelja na značenje mjesnih priloga van, vani i prijedloga izvan, koji se značenjski toliko preklapaju da se katkad čini kako među njima nema neke znatnije razlike, na višeznačnost pridjeva isti, drag, razlikovnost među pridjevima na dočetak -ni i -ski; na različita značenja prijedloga kroz; značenje i uporabu riječi niz; različite službe imenice put. U ovom dijelu autor raspravlja o glagolu ličiti i njegovoj izvedenici naličiti; o glagolima

sprovesti i provesti i njihovim nesvršenim parnjacima sprovođiti i provoditi. U jezičnoj je praksi čest primjer nepravilne uporabe kondicionala, odnosno ujednačavanja likova za 1. lice jednine (ja bi rekao, umjesto ja bih rekao) s likovima za 2. i 3. lice jednine (ti bi rekao, on bi rekao) te 2. lice množine mi bi rekli umjesto mi bismo rekli i 3. lice množine vi bi rekli umjesto vi biste rekli, koja dovodi do nerazumijevanja poruke, zato je dobro što je i ovaj problem autor uvrstio u svoj savjetnik.

Sretan Uskrs!, Veliko i malo slovo u crkvenom nazivlju, Hrvatska riječ u Očenašu, Jezične iskrice na božićnom drvцу, I k litu! naslovi su tema koje autor obrađuje u osmome dijelu što ga je posvetio "crkvenom nazivlju".

Gotovo da nema čovjeka koji se nije zapitao što izvorno znači njegovo ime, prezime ili mjesno ime, ili naišao na problem kako pisati neko prezime i ime, deklinirati ga. Praktični savjeti o onomastičnim pitanjima nalaze se u posljednjem, devetom ciklusu jezičnih savjeta prve cjeline pod naslovom *O imenima, prezimenima i mjesnim imenima*.

U drugu je cjelinu, transparentna naslova *Hrvatske naglasne posebnosti*, I. Zoričić uvrstio nekoliko dužih rasprava o naglasnom sustavu hrvatskoga književnoga jezika. Ovi su prilozii vrjedniji utoliko što još uvijek nemamo prozodijskog priručnika, niti suglasja o svim značajnijim pitanjima naglasne norme. Autor obrađuje problem naglasnih kolebanja u hrvatskome jeziku, o lokalnome i standardnome u akcentologiji, raspravlja o naglasku imenica s dočetkom -ovnica (kao što su

domovnica, putovnica, borovnica, darovnica...), o naglasku imenica -i vrste te o naglasnim posebnostima pridjeva.

Treća je cjelina, koja nosi naslov *Ocjene i osvrti*, kako autor kaže, "mala kronika hrvatskog jezikoslovlja od 1996. do 1998. godine". U njoj su predstavljeni *Osmojezični enciklopedijski rječnik* Tomislava Ladana u izdanju Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, zatim novije gramatike hrvatskoga jezika: Težak - Babićeva, namijenjena osnovnoškolskoj jezičnoj naobrazbi, *Hrvatska gramatika* Zavoda za hrvatski jezik, priručnik za srednjoškolce i studente kao i za sve druge koji žele produbiti poznavanje hrvatskoga jezika, takozvana Akademijina gramatika do sad izišla u tri sveska, *Hrvatski pravopis* autora S. Babića, B. Finke i M. Moguša. Prikazan je i niz udžbenika, prvi *Hrvatski računalni*

pravopis autora Slavena Batnožića, Branka Ranilovića i Josipa Silića, *Praktična hrvatska gramatika* Dragutina Raguža, *Obiteljski imenar* Antuna Jarma. Usto dolaze i osvrti na jezične savjetnike i jezično savjetništvo, razlikovnike, na Peruškove *Razgovore o jeziku*, Filipijev višejezični ornitonimijski rječnik *Lexicon ornitologicum Histriae Slovenicae*.

Na kraju knjige autor donosi i iscrpno *Kazalo riječi i Literaturu*.

Pronicljivo senzibiliziranje jezičnih dvojbi, jednostavna objašnjenja ilustrirana mnogobrojnim primjerima, zanimljiv, gotovo brevijarski format knjige koji se ne ispušta iz ruku, sve su to razlozi zbog kojih će *Hrvatski u praksi* Ivana Zoričića zasigurno postati jednom od "nastolnih knjiga" svakome tko se zanima za hrvatski jezik.

Lina Pliško